ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження осіб, які постраждали або ймовірно постраждали від домашнього насильства та/або інших видів насильства, надання їм медичної допомоги та внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14 лютого 2012 року № 110»

1. Мета

Проєкт наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження осіб, які постраждали або ймовірно постраждали від домашнього насильства та/або інших видів насильства, надання їм медичної допомоги та внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14 лютого 2012 року № 110» (далі - проєкт акта) розроблено до частини першої статті 12 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», частини першої статті 7^1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», пункту 44 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 658, підпункту 4 пункту 31 додатку 1 до Національного плану дій плану заходів з виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 року № 1544 (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 року № 1150).

Під час розроблення проєкту акта враховано положення Міжнародного протоколу документування та розслідування сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, зокрема в частині, що стосується фіксації медичним працівником ушкоджень, що могли виникнути внаслідок сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та передання їх третім особам лише за поінформованої згоди постраждалих.

Проєкт акта спрямований на удосконалення та уніфікацію підходів до процедури надання медичної допомоги та забезпечення належного документування випадків домашнього насильства, насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, з урахуванням міжнародних стандартів захисту прав постраждалих осіб.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Домашнє насильство, насильство за ознакою статі та сексуальне насильство, пов'язане із збройною агресією Російської Федерації проти України, є порушеннями прав людини, які негативно впливають як на фізичне та психічне здоров'я постраждалих, так і на їхній соціальний статус.

Ефективне документування таких випадків є ключовим елементом у забезпеченні доступу постраждалих до правосуддя та необхідної допомоги. Належна фіксація фактів насильства сприяє підвищенню ефективності діяльності правоохоронних органів, соціальних служб та інших зацікавлених установ у боротьбі з цими негативними явищами.

Стаття 286 Цивільного кодексу України гарантує право фізичної особи на збереження таємниці про стан її здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також інші відомості, отримані під час медичного обстеження. У той же час особа, якій ця інформація стала відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків, зобов'язана не розголошувати її без законних підстав.

В умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну сексуальне насильство, пов'язане із збройною агресією Російської Федерації проти України, стало серйозною проблемою, яка викликає стурбованість як на національному, так і на міжнародному рівнях. Документація таких випадків стала важливою складовою частиною правозахисних зусиль, спрямованих на розслідування військових злочинів і забезпечення справедливості для постраждалих осіб.

Сексуальне насильство в умовах збройного конфлікту є серйозним порушенням міжнародного гуманітарного права. Це класифікується як військовий злочин і може включати такі форми, як зґвалтування, сексуальне рабство, примусова проституція, стерилізація тощо. Злочини проти статевої свободи і недоторканності є також порушенням прав людини.

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну з лютого 2022 року, численні міжнародні організації, правозахисні групи та урядові структури зафіксували численні випадки сексуального насильства в районах, що постраждали від війни. Відомо про випадки насильства над жінками, чоловіками та дітьми, в тому числі в окупованих територіях та в районах, де ведуться активні бойові дії.

У зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України підвищується ймовірність збільшення кількості випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, у тому числі з боку учасників бойових дій, які можуть страждати на посттравматичний стресовий розлад.

Документування випадків насильства є важливим кроком забезпечення справедливості для постраждалих осіб та притягнення до відповідальності кривдників.

У 2020 році Україна приєдналася до «Партнерства Біарріц», що стало важливим кроком у напрямі утвердження рівних прав і можливостей, зокрема у сфері протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству.

Відповідно до підпункту «а» пункту 2 статті 1 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі - Угода), метою асоціації є поступове зближення сторін на основі спільних цінностей, зокрема в сфері захисту прав людини.

Стаття 14 Угоди передбачає, що в рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки, сторони приділяють особливу увагу утвердженню верховенства права, зміцненню інституцій, забезпеченню ефективності та

незалежності судової влади, а також дотриманню прав людини та основоположних свобод.

На виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію, 22 червня 2022 року Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульську конвенцію).

Однією з її цілей, відповідно до статті 1, є розробка всеосяжних рамок, політик і заходів для захисту всіх жертв насильства, а також надання їм належної допомоги.

У тексті Стамбульської конвенції насильство щодо жінок визначено як порушення прав людини та форму дискримінації, яка включає всі акти насильства за ознакою статі, що можуть завдати фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди.

Стамбульська конвенція забороняє всі форми дискримінації жінок, захищає їхнє право на життя без насильства та підкреслює необхідність забезпечення гендерної рівності як основи для запобігання таким злочинам.

23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на членство в Європейському Союзі, а 14 грудня 2023 року Рада ЄС ухвалила рішення про початок переговорів щодо вступу. Гендерна політика є наскрізною складовою рекомендацій Європейської Комісії, які супроводжують цей процес.

У зв'язку з цим особливо важливою є гармонізація національного законодавства з актами права ЄС, зокрема в галузі охорони здоров'я та захисту прав людини.

Важливим аспектом реалізації права на медичну допомогу для осіб, які постраждали від насильства, є принцип добровільності та інформованої згоди постраждалої особи на звернення до закладу охорони здоров'я.

Це повністю відповідає підходам, закріпленим у Директиві ЄС 2024/1385 Європейського Парламенту та Ради від 14 травня 2024 року про боротьбу з насильством щодо жінок і домашнім насильством. Ця Директива передбачає дотримання міжнародних зобов'язань, зокрема положень Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Стамбульської конвенції та інших документів, що формують міжнародні стандарти захисту прав людини.

Директивою Ради 2004/113/ЄС від 13 грудня 2004 року про реалізацію принципів рівного ставлення до чоловіків та жінок у питаннях доступу та постачання товарів та послуг передбачено принцип рівного ставлення до чоловіків і жінок, відсутність прямої дискримінації за ознакою статі.

Крім того, стандарти Ради Європи щодо запобігання та протидії домашньому насильству розкриті в низці рекомендацій та резолюцій Парламентської Асамблеї Ради Європи: Рекомендація (2002) 5 Комітету міністрів Ради Європи про захист жінок від насильства; Резолюція 2476 (2023) Сексуальне насильство в умовах збройного конфлікту; Резолюція 1861 (2012) про пропагування Конвенції РЄ про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами; Резолюція 1852 (2011) про психічне насильство; Резолюція 1714 та Рекомендація 1905 (2010) про дітей - свідків домашнього насильства; Резолюція 1512 та Рекомендація 1759 (2006) про

парламенти, об'єднані в протидії домашньому насильству стосовно жінок; Рекомендація 1582 (2002) про домашнє насильство над жінками; Резолюція 1247 (2001) про ушкодження жіночих статевих органів; Рекомендація 1450 (2000) про насильство стосовно жінок в Європі тощо.

Затвердження наказу Міністерства охорони здоров'я України сприятиме реалізації зобов'язань, взятих Україною як кандидатом на вступ до ЄС, у частині дотримання прав людини, забезпечення рівності та недискримінації, що є базовими цінностями Європейського Союзу (статті 21 і 23 Хартії основних прав ЄС). Насильство щодо жінок підривають ці права, обмежують можливості жінок брати повноцінну участь у суспільному та професійному житті.

Впровадження зазначеного акта дозволить удосконалити механізми медичного реагування та документування фактів насильства, забезпечить належне ставлення до постраждалої особи з урахуванням принципів конфіденційності, добровільності та орієнтованості на потреби людини. Таким чином, це наблизить українське законодавство до стандартів ЄС та міжнародних правозахисних практик.

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом акта пропонується:

затвердити Порядок проведення та документування результатів медичного обстеження осіб, які постраждали або ймовірно постраждали від домашнього насильства та/або інших видів насильства, надання їм медичної допомоги;

внести зміну до пункту 1 наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14 лютого 2012 року № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 квітня 2012 року за № 661/20974, доповнивши його новим підпунктом такого змісту:

1.45. Форму первинної облікової документації № 513/о «Довідка №___ про документування результатів медичного обстеження осіб, які постраждали або ймовірно постраждали від домашнього насильства та/або інших видів насильства» та Інструкцію щодо її заповнення, що додаються;

внести зміну до абзацу четвертого пункту 2 Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації № 511/о «Довідка №___ про фіксацію тілесних ушкоджень», затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 14 лютого 2012 року № 110, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 16 лютого 2024 року за № 243/41588, після слів «поводження і покарання», доповнивши словами «, окрім випадків домашнього насильства, насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України».

4. Правові аспекти

У даній сфері суспільних відносин діють такі нормативно-правові акти:

Конституція України;

Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;

Закону України «Про охорону дитинства»;

Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ»;

Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;

Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;

Закон України «Про соціальні послуги»;

Закону України «Про безоплатну правничу допомогу»;

Закону України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами»;

Закону України «Про захист персональних даних»;

Закону України «Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат»;

Закону України «Про правовий і соціальний захист осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання їм невідкладних проміжних репарацій»;

Постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»;

Постанови Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2018 року № 800 «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю»;

Постанови Кабінету Міністрів України від 02 березня 2016 року № 285 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики»;

Постанови Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 року № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 року № 1544 «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2025 року»;

Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України від 06 липня 2016 року № 612/679 «Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28 липня 2016 року за № 1051/29181;

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 16 вересня 2011 року № 595 «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10 жовтня 2011 року за № 1159/19897;

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14 лютого 2012 року № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28 квітня 2012 року за № 661/20974;

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05 квітня 2019 року № 794 «Про удосконалення системи управління якістю лабораторних досліджень у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 01 липня 2019 року за № 698/33669;

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01 червня 2021 року № 1066 «Деякі питання формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02 червня 2021 року за № 728/36350;

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13 грудня 2023 року № 2118 «Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 25 січня 2024 року за № 126/41471.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту акта не потребує фінансування з державного та/або місцевих бюджетів.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проєкт акта потребує погодження з Міністерством соціальної політики, сім'ї та єдності України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією України, Державним бюро розслідувань, Офісом Генерального прокурора, Службою безпеки України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Урядовим уповноваженим з питань гендерної політики, Державною службою статистики України, Національною службою здоров'я України.

Проєкт акта потребує здійснення державної реєстрації Міністерством юстиції України.

Проєкт акта потребує проведення публічних консультацій.

Проєкт акта не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови як державної, тому не потребує погодження з уповноваженими представниками всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування, уповноваженими представниками всеукраїнських профспілок, їх об'єднань та всеукраїнським об'єднанням організацій роботодавців, Урядовим уповноваженим з прав осіб з інвалідністю та всеукраїнськими громадськими організаціями осіб з інвалідністю, їх спілок, Уповноваженим із захисту державної мови.

Проєкт акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності.

7. Оцінка відповідності

Проєкт акта містить положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

У проєкті акта відсутні положення, що стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Проєкт акта не містить положень, що впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. У проєкті акта відсутні положення, що містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Проєкт акта не містить положень, що створюють підстави для дискримінації.

Громадська антикорупційна та/або громадська антидискримінаційна експертиза проєкту акта не проводилася.

8. Прогноз результатів

Реалізація проєкту акта не матиме впливу на ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад, а також на ринок праці, рівень зайнятості населення, стан екології та навколишнього середовища, зокрема обсяг природних ресурсів і рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, у тому числі забруднення, спричинене утвореними відходами.

Водночас реалізація проєкту акта матиме позитивний вплив на сферу охорони здоров'я та на населення загалом, оскільки сприятиме удосконаленню Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження осіб, які постраждали або ймовірно постраждали від домашнього насильства, насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, а також забезпеченню надання таким особам належної медичної допомоги.

Вплив на інтереси заінтересованих сторін

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Заклади охорони здоров'я різних форм власності	Позитивний	Прийняття проєкту акта забезпечить удосконалення Порядку проведення медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства, насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України,

		та документування його результатів
Пацієнти	Позитивний	Прийняття проєкту акта сприятиме покращенню доступності пацієнтів до медичної допомоги та реалізації підходу орієнтованого на постраждалу особу.

Міністр охорони здоров'я України **Віктор ЛЯШКО**

«_____»_____2025 р.